Tvořivost v práci učitele odborných předmětů

Ing. Pavel Ondra

Bakalářská práce
2006

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Univerzitní institut

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Univerzitní institut
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2005/2006

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	**Ing. Pavel ONDRA**
Studijní program:	**B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor:	**Učitelství odborných předmětů pro střední školy**
Téma práce:	**TVOŘIVOST V PRÁCI UČITELE ODBORNÝCH PŘEDMĚTŮ /Nové metody práce učitele odborných předmětů na SPŠ a SOU/**

Zásady pro vypracování:

1.Úvod
2.Práce učitele odborných předmětů na SPŠ a SOU
2.1 Poslání učitele
2.2 Školský management
2.3 Hospitace,předmětová komise,vzorové učitelské hodiny
2.4 Problémoví žáci
3.Zjištění skutečného stavu a úrovně práce učitele odborných předmětů na SPŠ Uh.Brod
3.1 Ve vztahu k žákům SOU
3.2 Ve vztahu k žákům SPŠ
3.3 Ve vztahu k rekvalifikantům
4.Zavedení nových metod práce učitele odborných předmětů na SPŠ Uh.Brod
4.1 Ve vztahu k žákům SOU
4.2 Ve vztahu k žákům SPŠ
4.3 Ve vztahu k rekvalifikantům
5.Závěr

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Gabora-Pružinská - Poradenský servis

D.Fontana - Psychologie ve školní praxi

Skalka - Andragogika

J.Maňák - Rozvoj aktivity,samostatnosti a tvořivosti žáků

Hlavsa - Psychologické metody výchovy k tvořivosti

Světlík - Marketing školy

Zákony, navazující vyhlášky, nařízení vlády, metodické pokyny

Přednášky

Vedoucí bakalářské práce:	**Ing. Mgr. Svatava Kašpárková, Ph.D.** Ústav pedagogických věd
Datum zadání bakalářské práce:	**10. března 2006**
Termín odevzdání bakalářské práce:	**13. června 2006**

Ve Zlíně dne 10. března 2006

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

L.S.

prof. Ing. Roman Prokop, CSc.
prorektor

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Cílem této práce je inovovat stávající výukové metody práce učitelů odborných předmětů na SPŠ Uherský Brod. Teoretická část práce vysvětluje různé aspekty tvořivosti, tvořivé školy a hospitací. V praktické části se vyhodnocuje stávající stav úrovně práce učitele odborných předmětů pomocí hospitací. Po vyhodnocení těchto hospitací jsou navrhovány nové metody práce učitele odborných předmětů. V závěru jsou tyto navrhované nové metody opět vyhodnoceny.

Klíčová slova: tvořivost, hospitace, učitel odborných předmětů, výukové metody, vysvětlování, diskuse, video, interaktivní tabule, procvičování.

ABSTRACT

The aim of my work is innovating contemporary teaching methods of the teachers of vocational studies and practice at the Secondary Industrial School in Uh.Brod.In the theoretical part I explain different aspects of the creativity, creative school and teacher`s visits. In the practical part I evaluate contemporary level of the teacher`s work by means of teacher`s visits.After the evaluation of these teacher`s visits I suggest new methods of the teacher`s work. And in the conclusion there is another evaluation of the suggested methods.

Keywords: creativity, teacher`s visit, teacher of vocational studies and practice (simply teacher), teaching methods, explanation, disenssion, video, interactive board, practice.

POĎEKOVÁNÍ

Děkuji vedoucímu práce Ing. Mgr. Svatavě Kašpárkové, Ph.D. za odbornou pomoc při tvorbě bakalářské práce.

Motto

„ Škola jako dílna lidskosti “

J.A.Komenský

Pašovice

15. 5. 2006

OBSAH

ÚVOD **7**

I TEORETICKÁ ČÁST **8**

1 PRÁCE UČITELE ODBORNÝCH PŘEDMĚTŮ NA SPŠ A SOU **9**

1.1 POSLÁNÍ UČITELE 9

1.2 ŠKOLSKÝ MANAGEMENT 11

1.3 HOSPITACE, PŘEDMĚTOVÁ KOMISE, VZOROVÉ UČITELSKÉ HODINY 13

1.4 PROBLÉMOVÍ ŽÁCI 20

II PRAKTICKÁ ČÁST **21**

2 ZJIŠTĚNÍ SKUTEČNÉHO STAVU A ÚROVNĚ PRÁCE UČITELE ODBORNÝCH PŘEDMĚTŮ NA SPŠ UHERSKÝ BROD **22**

2.1 VE VZTAHU K ŽÁKŮM SOU 27

2.2 VE VZTAHU K ŽÁKŮM SPŠ 29

2.3 VE VZTAHU K REKVALIFIKANTŮM 31

3 ZAVEDENÍ NOVÝCH METOD PRÁCE UČITELE ODBORNÝCH PŘEDMĚTŮ NA SPŠ UHERSKÝ BROD **33**

3.1 VE VZTAHU K ŽÁKŮM SOU 41

3.2 VE VZTAHU K ŽÁKŮM SPŠ 43

3.3 VE VZTAHU K REKVALIFIKANTŮM 45

ZÁVĚR **49**

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY **50**

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK **51**

SEZNAM TABULEK **52**

SEZNAM PŘÍLOH **53**

ÚVOD

Nové metody práce učitele odborných předmětů na středních školách se budou stávat čím dál tím větší podmínkou ekonomické a sociální prosperity svěřených žáků. Proto je nanejvýš důležité se neustále zamýšlet nad možnostmi jak tyto metody zkvalitnit a rozvíjet. Při zavádění nových metod práce se vyskytuje celá řada jevů, které jejich užívání ovlivňuje.

Cílem této bakalářské práce je navržení takových nových metod práce, které lze na středních průmyslových školách při výuce odborných předmětů uplatnit bez větších potíží. Aby nově navrhované metody odpovídaly skutečným potřebám střední školy, je třeba nejdříve vyhodnotit stávající stav úrovně výuky na střední škole v odborných předmětech. Úroveň výuky jsem sledoval pomocí hospitací, které byly zaměřeny na pozorování výuky a pak jsem je vyhodnocoval.

V následujících kapitolách jsem navrhl, jak je možno hospitace efektivně provádět, zaznamenávat a vyhodnocovat. V závěru bakalářské práce jsem navrhl nové prostředky a metody práce učitele odborných předmětů, jejichž uplatňování jsem sledoval hospitacemi a také je vyhodnotil.

Struktura práce se odvíjí od pojednaného tématu. Práci jsem rozvrhl do tří kapitol. První kapitola je věnována teoretickému pojednání práci učitele odborných předmětů a jeho tvořivému přístupu k výuce. Učitelský sbor tvoří nejen samotní vyučující sledovaných odborných předmětů, ale významně se podle mého názoru na tvořivém způsobu práce mohou podílet i řídící pracovníci školy. Zastávám na naší Střední průmyslové škole Uherský Brod funkci zástupce ředitele pro praktickou činnost. Jsem toho názoru, že pokud chci aby byli ve svých přístupech k výuce kvalitní jednotliví učitelé, musím tuto podmínku splňovat především sám. Z uvedeného důvodu považuji za důležité seznámit se s tematicky zaměřenou literaturou a na základě znalosti uvedené literatury a zjištěných potřeb naší školy navrhnout didaktické prostředky a výukové metody.

Druhá kapitola předložené studie je věnována mapování skutečné úrovně výuky na naší škole. Na základě zjištěných skutečností jsem navrhl opatření, která jsou obsažena ve třetí kapitole.

Závěr práce je věnován celkovému hodnocení současného stavu výuky a perspektivám, jež ve výuce odborných předmětů skýtají inovativní vyučovací postupy.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PRÁCE UČITELE ODBORNÝCH PŘEDMĚTŮ NA SPŠ A SOU

1.1 Poslání učitele

Poslání učitele lze spojit s pojmem tvořivost učitele. Tvořivost učitele má bezprostřední vliv na zavádění nových metod práce učitele odborných předmětů. Nejdříve si vyjasněme pojem: „Co vlastně tvořivost je?“ Při vyjasňování pojmu tvořivosti je dobré čerpat z knihy Rozvoj aktivity, samostatnosti a tvořivosti žáků autora J. Maňáka (1998, s. 72 – 81).

Tvořivost (kreativita) představuje na prvním místě proces vzniku nového jevu, změnu něčeho, tendenci k sebeaktualizaci ve smyslu uplatnění vlastních nápadů, koncepcí, postojů, myšlenek apod.. Tvořivost chápána jako sebeaktualizace patří k základním potřebám člověka, jako jsou potřeby fyziologické, bezpečnost, láska a úcta, proto je kreativita výrazným znakem každého jedince, ovšem v různých formách, oblastech a úrovních.

Obvykle se rozlišuje tvořivost nespecifická, projevující se bohatstvím hravých nápadů bez konkrétní zaměřenosti na vyřešení problému, a tvořivost specifická, orientovaná na určitou oblast uplatnění, např. vědeckou, uměleckou, technickou, managerskou a sociální. Z pedagogického pohledu je důležité rozlišení tvořivosti na objektivní a subjektivní.

Výsledek objektivní tvořivosti musí odpovídat určitým kritériím, aby vyvolal překvapení, tzn. musí zapůsobit novostí, originalitou, užitečností a adekvátností vzhledem k požadavkům situace. Naproti tomu subjektivní tvořivost se posuzuje podle jiných měřítek. O subjektivní tvořivosti hovoříme, jestliže člověk kombinuje věci individuálním způsobem, jestliže pouze nenapodobuje, ale přeskupuje dané podněty nebo fakta na základě vlastního myšlení nebo činnosti.

Subjektivní tvořivost odpovídá pedagogické situaci, kdy produkt tvořivosti nespočívá v objevování nových světů, ale spíše v novém vidění faktů a jejich vztahů, které jsou všem dostupné. Protože však při tvořivosti jde současně o hledání nového řešení, o odhalování dosud neznámých souvislostí, lze v tomto procesu uplatnit obecné zásady heuristiky.

Jsou to tyto zásady:

- Zásada různorodosti.
- Zásada odloženého hodnocení.
- Zásada racionální iracionálnosti (využívání paradoxů, intuice apod.).
- Zásada kompetentní nekompetentnosti (konzultace různých odborníků, spolupráce specialistů s laiky).
- Zásada hravosti.
- Zásada aktuálnosti.

Tvořivost se považuje za dar zvláštního omilostnění, určité posedlosti, výsledek dědičnosti nebo výchovy k tvořivosti. Analýza tvořivého procesu by však neměla vzbudit dojem mozaiky izolovaných komponent, nýbrž naopak měla by přispět k vytvoření obrazu bohaté členitosti a mnohoúrovňové provázanosti a vzájemné podmíněnosti všech složek, které se dynamicky při hledání nového řešení sjednocují, obměňují a doplňují. Úloha paměti je při tvořivosti nezastupitelná, poněvadž pro tvořivou činnost je důležité, jakým způsobem si člověk nové informace do paměti ukládá. Např. učí-li se žák mechanicky, nazpaměť bez dostatečného porozumění, je jeho možnost objevovat a hledat souvislosti ztížena, ne-li znemožněna, protože v paměti uložené informace jsou málo mobilní.

Za nejdůležitější předpoklad tvořivosti se považuje divergentní myšlení. Konvergentní myšlení je ale také nezbytné, má-li se najít jediné správné řešení nějakého problému. Divergentní myšlení v protikladu ke konvergentnímu myšlení vede k několika možným řešením úlohy. Pro kreativní aktivity mají podle J. Maňáka (1998, s. 75-76) zvláštní význam tři skupiny faktorů ovlivňující divergentní postupy, jsou to fluence, flexibilita a elaborace. Fluence (plynulost) znamená produkovat co nejvíce nápadů a návrhů, představ, způsobů řešení apod., což posiluje pravděpodobnost objevení optimální varianty výsledného produktu. Flexibilita (pružnost) představuje schopnost změny, přizpůsobivost, různorodost nápadů a návrhů, kritičnost – někdy se považuje za kritérium kvality tvořivého jednání. Elaborace (rozvinutí, upřesnění) je schopnost přesně formulovat myšlenky, pečlivě realizovat nápady, smysl pro detail, systém, návaznost.

Celkem máme čtyři stupně (úrovně, stadia) tvořivosti: 1. tvořivost expresivní, 2. tvořivost inovativní, 3. tvořivost inventivní a 4. tvořivost emergentní.

1.2 Školský management

Při studiu oboru Školského managementu se seznamujeme taky s různými typy škol mezi něž patří i tzv. Tvořivá škola. Při objasňování tohoto pojmu jsem čerpal z knihy Rozvoj aktivity, samostatnosti a tvořivosti žáků od J. Maňáka (1998, s. 115 – 119).

Uznáme-li tvořivost za univerzální jev lidské přirozenosti a za jeden z vrcholů lidského bytí, je třeba hledat cesty, jak na tento cíl v daných podmínkách svěřenou mládež s největší možnou účinností nasměrovat. Jde o úkol mimořádně náročný, pedagogická praxe si jej však v plném rozsahu teprve začíná uvědomovat.

Také praktické řešení výše uvedené problematiky není snadné, protože je třeba překlenout rozpor mezi teoretickou koncepcí a její aplikací na výchovně-vzdělávací praxi. Tímto problémem se zabývá především tzv. Tvořivá škola.

Předpokládá se, že i další činitelé, podmínky a okolnosti budou pro tvořivou školu příznivé, nebo aspoň ji nebudou klást nepřekonatelné překážky. Hlavní orientace této koncepce na školu je reálná a důležitá proto, že výchovný prostor na jedné škole lze ještě úspěšně pedagogizovat a jednotně podřídit danému záměru.

Tato orientace na školu je na druhé straně významná také proto, že jednotlivý učitel, není schopen uskutečnit sebelepší idee sám, izolovaně, bez vzájemné spolupráce a podpory ostatních kolegů. Koncepce Tvořivé školy pochopitelně počítá také s angažovaností celého učitelského sboru, s podnětným prostředím a příznivým klimatem, se spoluprací rodiny i s podporou širší sociální komunity. Hlavní pozornost však bude patřit žákovi a rozvoji jeho tvořivých sil.

V první řadě půjde o hlubší poznání kreativního procesu, poněvadž v něm se musí uskutečňovat změny, které všichni vyjmenovaní činitelé jen podněcují, připravují a podmiňují. Aby mohla Tvořivá škola oslovit všechny žáky, je nutné zvýraznit pedagogický přístup ke kreativnímu procesu, neboť tomuto hledisku dosud nebyla věnována náležitá pozornost.

Pro učitele v Tvořivé škole se však vyžaduje orientace na všechny žáky, proto je musí nejdříve aktivizovat a následně připravovat vhodné příležitosti, aby se každý žák mohl na výuce co nejvíce podílet pokud možno samostatnou prací. Takto připravená

situace umožňuje organicky zařazovat do programu aktivit také cvičení vedoucí k posilování těch operací a dovedností, které jsou stavebními kameny tvořivé činnosti.

Zvýšená pozornost se věnuje rozvoji divergentního myšlení, představivosti a fantazie, flexibilitě myšlení, uplatnění zájmů, nácviku komunikace apod.. Nelze však opomíjet ani kultivaci žáka po stránce tělesné, estetické a mravní. Co se týká koncepce Tvořivé školy, je nutno zdůraznit, že nejde o školu exkluzivní, zaměřenou na výchovu zjevných talentů.

Není to ani škola, v níž převládá soutěživost v kvantitativních ukazatelích, ani se v ní neklade jednostranný důraz na ovládnutí co největšího množství informací, ukládaných jen do paměti a odsouzených k brzkému zapomenutí. Tvořivé škole je cizí strnulé lpění na tradičních postupech a prostředcích a také lhostejnost k formující se osobnosti žáka.

Tvořivá škola je naproti tomu otevřená všem, hlásí se k humanistické koncepci výchovy, v níž žák se stává aktivním účastníkem procesu výchovy. Je zaměřená na osobnostní rozvoj všech žáků, přičemž nezanedbává objevování a podporu talentů v různých oblastech činnosti žáků. Zdůrazňuje spolupráci při posuzování výsledků žákovské práce, preferuje kvalitativní hlediska.

Pro tuto školu je typické neustálé hledání nových metod a přístupů, tak aby se respektovaly individuální rozdíly mezi žáky a pomáhala jim hledat odpovídající místo v životě. Je samozřejmé, že od Tvořivé školy je neodmyslitelné příznivé duchovní klima a navazování spolupráce se všemi, kteří tuto cestu podporují.

V podstatě nejde o převratné změny, nýbrž jde jen o důsledné uplatňování zřetele k lidské osobnosti. Je to úkol obtížný? Zajisté, ale je zcela reálný pro každou školu, která se sjednotí na této myšlence. Stále platný a pro Tvořivou školu velmi aktuální je odkaz J. A. Komenského, který chápal školu jako dílnu lidskosti.

1.3 Hospitace, předmětová komise, vzorové učitelské hodiny

Hospitace

Při zpracování této části práce jsem čerpal z literatury Hospitace v práci ředitele školy, RNDr. Pavel Faltýsek, Gymnázium, Brno, Táborská 185.

a) Pojem hospitace

Po metodologické stránce je hospitace realizována formou pozorování. Mezi její typické znaky proto patří zaměřenost na cíl, reprezentativnost vzorku, důkladnost a objektivita.

V soudobé odborné literatuře je hospitace pojímána jako forma získáváni informací o pracovních výsledcích učitelů a celých pedagogických kolektivů, jako prostředek získávání informací o vyučovacích prostředcích a metodách, organizaci práce, klimatu třídy, školy apod.. Slouží jako jeden z významných prostředků řízení a kontroly.

b) Funkce hospitace

Hospitace plní funkci diagnostickou, kontrolní, je prostředkem pro sjednocování působení pedagogického kolektivu a prostředkem výměny zkušeností. Má-li hospitace splnit příslušnou funkci, je třeba zvolit takovou formu hospitační činnosti, která umožní dosažení stanoveného cíle.

c) Formy hospitace

Sledování vyučovací hodiny nemusí být jedinou formou hospitace. Hospitovat lze výkon učitele během dozoru nad žáky (na chodbě, v jídelně...), při činnosti mimo vyučování (návštěva divadelního představení, výlet, škola v přírodě...), při vlastivědné vycházce, dějepisné či přírodopisné exkurzi, na schůzce předmětové komise, během třídní schůzky s rodiči žáků apod.

V následující tabulce uvádím formy hospitace podle činnosti hospitujícího

(podle RNDr. Pavla Faltýska, Gymnázium, Brno)

Forma hospitace podle činnosti hospitujícího	**Funkce, kterou taková hospitace plní**
Celohodinová nezúčastněná přítomnost.	Informační (zjištění momentálního stavu).
Krátký náhled do klíčové části vyuč.hod..	Motivační (působení na momentální výkon).
Cyklus hospitací u téhož učitele.	Poznávací (poznání stylu práce).
Asistence (součinnost při výuce).	Odměňovací (návrh na resortní ocenění, platový postup apod.).
Samostatné vedení (části) vyuč. hodiny hospitujícím.	Sociální (vytváření statutu ve sboru).
Ukázková hodina.	Výchovná (dlouhodobé formování osobnosti).
Krátký vstup do třídy (jdeme si půjčit třídní knihu).	Kontrolní (zjištění míry souladu s žádoucím stavem).
Společná přítomnost více hospitujících.	Zobecňovací (dlouhodobé hodnocení).

c) Řízení hospitační činnosti

Mají-li být hospitace přijímány jako nezbytný a účinný nástroj řízení pedagogického procesu, je nutno odstranit z hospitační činnosti nahodilost a neujasněnost, stanovit pro ni průhledná pravidla. Jen tak lze, dle mého mínění, dosáhnout toho, že hospitace nebudou přijímány s trpným úšklebkem jako nejapný výmysl ředitele a důkaz jeho neschopnosti prosadit jinak svoji autoritu.

Mají-li mít hospitace opravdu význam, je třeba :

- Respektovat jednotlivé fáze procesu řízení a provádět diagnostiku (tj. určit, kterým oblastem bude v rámci hospitací věnována pozornost).
- Hospitace plánovat - např. v rámci ročního plánu práce (tj. co, proč, kdy a jak hospitovat, kdo bude hospitace provádět).
- Hospitace operativně zařazovat podle aktuální potřeby (nový učitel, řešení stížnosti apod.).

- V rámci kontroly se zabývat účinností a využitelností závěrů hospitační činnosti při dalším řízení pedagogického procesu.

d) Dílčí fáze hospitace

- Příprava hospitace

První fáze hospitace v sobě z pohledu praxe ve škole skrývá dva aspekty:

- Prvním je vlastní samostatná příprava hospitujícího, která v zásadních otázkách vychází z plánu hospitační činnosti. Je nutno stanovit si konkrétní cíle hospitace a zvolit k nim vhodnou hospitační metodu.

Po provedení výše uvedených voleb následuje příprava hospitujícího na konkrétní hospitaci. Je nutno se rámcově orientovat v osnovách a učebním plánu předmětu hospitace a v podmínkách, ve kterých je na škole předmět vyučován. Je dobré projít si předchozí hospitační záznamy učitele, v případě nového pracovníka jeho pracovní posudek apod. Délka a intenzita této části přípravy hospitace by měla být přiměřená situaci.

- Druhou částí přípravy hospitace je pohovor hospitujícího s učitelem.

Existují spory o to, zda má být učitel vůbec na hospitaci předem upozorněn. Spolu s řadou autorů se domnívám, že je to (až na výjimky, které potvrzují pravidlo) nezbytné. Hospitace je pro učitele vždy zátěží a stresem, který prožívají všichni - i když samozřejmě odlišně, v závislosti na typu osobnosti a na vlastních zkušenostech. S touto zátěží se učitel snáze vyrovná, zná-li předem důvod hospitace a její cíle. Minimálně tyto skutečnosti je proto nezbytné hospitovanému sdělit předem. V případě, že hospitující hodlá hodinu zaznamenávat na magnetofon nebo videokameru, musí k tomu získat souhlas učitele.

- Pozorování

Tato fáze hospitace bývá někdy mylně považována za fázi jedinou nebo alespoň rozhodující. Pozorování ve vyučovací jednotce umožňuje pozorovateli shromáždit v poměrně krátké době velké množství informací o práci učitele i žáků.

Během pozorování by se měl pozorující snažit vyvarovat nebezpečí subjektivního pohledu. Pozorování musí být plánovité a systematické. Hospitující se musí vědomě snažit oprostit od předsudků, předchozích (zejména špatných) zkušeností s vyučujícím, od osobních sympatií či antipatií. Během pozorování je nutno zachovat dohodnutý způsob chování a

do výuky nezasahovat. Je vhodné několika slovy žákům vysvětlit, proč hospitující do hodiny přichází. Osvědčilo se sdělit žákům, že se přicházím podívat, co se naučili, jak se jim práce daří apod..

Po tomto úvodu se hospitující posadí mimo zorné pole žáků, v běžných podmínkách výuky dozadu v učebně. Musí se chovat nerušivě, nezasahovat do výuky žádnými dotazy, připomínkami, nevyjadřovat nesouhlas, nechválit žáky apod. Je třeba si uvědomit, že na učitele mohou nepříznivě působit i zdánlivě banální projevy hospitujícího.

Hospitující může učitele znervózňovat stejně tak horečným zapisováním poznámek jako znuděným výrazem nezájmu. Stejně tak zápis do třídní knihy nebo studium učitelovy písemné přípravy je nutno ponechat na pozdější dobu (tj. mimo vyučovací hodinu). Tato dokumentace musí být během hospitace k dispozici vyučujícímu stejně jako při běžné výuce.

- Rozbor hospitace

Rozbor hospitace je velmi náročnou fází, která výrazně ovlivňuje její výsledný efekt. Je důležité, aby v pohospitačním rozhovoru hospitující prokázal svoji schopnost k posuzování práce učitele. Cílem by mělo být zformulovat závěry, stanovit doporučení ke zkvalitnění učitelovy práce a poskytnout mu náměty k zamyšlení, pokud pokynů ke zlepšení práce není třeba.

Na rozbor hospitace se musí hospitující zodpovědně připravit. Pohospitační rozhovor není dobré příliš odkládat. Je nutné vyhradit pro jeho vedení dostatek času a klidu, aby mohl proběhnout v příjemné atmosféře. Pohospitační rozhovor je vzhledem k časové náročnosti práce vedoucích pracovníků škol ojedinělou příležitostí k ničím nerušené a podnětné komunikaci s učiteli.

e) Hospitační záznamy a jejich pořizování

Je rozumné používat promyšleně strukturované záznamové archy. S dílčími požadavky na pořizování záznamu z hospitační činnosti jsme se setkali již v předchozích částech. Je třeba si uvědomit, že tato činnost rozhodně není smyslem hospitace.

f) Shrnutí

Řadou (možná většinou) učitelů je hospitace vnímána jako silný zásah do výkonu jejich práce a jejich pedagogických kompetencí. Mnozí učitelé jsou toho názoru, že hospitace jsou stresující a zbytečné, že se v podstatě jedná o projev nedůvěry v pracovní nasazení a kvalitu učitele vůbec. Všechny zásady pro vedení hospitace by tedy měly být podřízeny tomu, aby byly podobné názory vyvráceny, nebo ještě lépe, aby vůbec nevznikaly. Výše uvedený postup při hospitacích, tak jak jsem jej popsal, mé kontrolní a metodické činnosti vyhovuje.

Předmětová komise

Poradními orgány ředitele školy jsou :

- Pedagogická rada
- Porada vedení
- Porada zástupců ředitelů
- Porada vrchních učitelů odborného výcviku
- Porada učitelů
- Studentská rada
- **Předmětová komise**

Předmětová komise slouží ke zvyšování metodické úrovně výchovy a vyučování v jednotlivých předmětech nebo jejich skupinách (podobných, příbuzných). Vedením předmětové komise pověří ředitel SPŠ zkušeného člena. Předmětové komise zaměřují svou práci zejména na :

- Rozbory učiva předmětu.
- Zpracování tématických plánů.
- Uplatňování mezipředmětových vztahů ve výuce, dodržování potřebné návaznosti teorie a praxe.
- Návrh obsahu přijímacích zkoušek, opravných a doplňkových zkoušek, projednání obsahu maturitních a závěrečných zkoušek.

- Pomoc vedení školy při odborném řízení včetně sjednocování kritérií pro hodnocení vědomostí žáků.
- Rozvoj odborného vzdělávání pracovníků.
- Zavedení nových metod práce učitelů a nových technologií.

Předmětové komise svolávají jejich vedoucí podle potřeby, nejméně třikrát za rok. Z jednání předmětových komisí se pořizuje zápis, který je uložen u zástupce ředitele školy. Druh a složení komise se konkretizuje v plánu práce. Výše uvedené poznatky jsem čerpal ze Školního a Organizačního řádu SPŠ.

Vzorové učitelské hodiny

Vzorová učitelská hodina se řídí určitými zákonitostmi, mezi něž patří např. fáze výuky, jak je uvádí někteří autoři jako J. Maňák (1998, s. 26-32) a J. Maňák a V. Švec (2003). Dále jsem je využíval při pozorování ve svých hospitacích. Fáze výuky jsou členícím procesem výuky na určité sekvenci, které však nelze chápat jako izolované a uzavřené časové úseky, nýbrž jako variabilní momenty výuky, které nutně každá výuka i každý typ výuky v sobě obsahuje (J. Maňák, V. Švec, 2003, s. 13-14).

I když fáze výuky mohou vystupovat jako relativně samostatné časové jednotky, většinou se vzájemně prostupují nebo souběžně prolínají celý průběh vyučovacího procesu. Jejich optimální sled (motivace, expozice, fixace, diagnóza a aplikace) je jen modelovým odrazem složitých pedagogických a psychologických zákonitostí vyučovacího procesu, v reálné výuce se jejich pořadí může měnit podle cílů a podmínek výuky.

Všechny fáze tedy není nutné vždy realizovat v jedné výukové jednotce, proto také není možno ztotožňovat fáze výuky se strukturou vyučovací hodiny nebo jiné organizační formy výuky. Uvedené fáze v žádném typu výuky však nemohou chybět.

- **Motivace:** Nejčastěji se k motivaci využívá odměn a trestů. Protože každý žák je k pochvale a k trestu velmi citlivý, nesnáší nespravedlnost, ale i neadekvátnost, je důležité, aby učitel těchto prostředků správně používal. U pochval je nezbytné, aby došlo k bezprostřednímu spojení pochvaly s provedenou činností, aby četnost

pochval nesnížila jejich účinnost a aby pochvaly dostatečně diferencovaně postihovaly hodnocené výkony žáků. U trestů je mimo jiné nutno přesně stanovit kritéria, za co má být žák trestán. Trest má být vždy úměrný míře provinění a také formy trestu musí být dobře uváženy.

- **Expozice:** Expoziční fáze vyučovacího procesu zprostředkovává žákům nové poznatky. Neznamená to však, že se tak má dít prostým předáváním informací učitelem, které si žáci pamětně osvojují, jak se někdy mylně tato fáze chápe. Ve skutečnosti expozice zahrnuje všechny způsoby a postupy, jimž si žáci pod vedením učitele učivo osvojují. V současnosti se naopak zdůrazňují aktivní přístupy žáků, jejich samostatná práce, experimentování, objevování apod..
- **Fixace:** Fixační fáze se nejčastěji realizuje formou opakování a cvičení. Ovšem aspekt trvalosti vědomostí a dovedností by měl prostupovat celým průběhem osvojovacího procesu, všemi jeho fázemi, protože první pochopení učiva žáky je jen začátkem procesu dosahování výchovně vzdělávacích cílů. Bezpodmínečná nutnost systematické fixace je dána tím, že učiva je mnoho a že už osvojené učivo je stále z paměti vytlačovaného učivem novým. Proto je tak důležité učit žáky vidět souvislosti, logickou návaznost jednotlivých poznatků a učit je vytvářet z osvojovaných faktů struktury.
- **Diagnóza:** Termín diagnóza je rodový pojem, zahrnuje všechny druhy diagnostikování, jako je zkoušení, prověřování, ale také hodnocení, známkování apod..
- **Aplikace:** Aplikační fáze vyučovacího procesu, v níž dochází k používání získaných vědomostí a dovedností v praktické činnosti, je vyvrcholením výuky. Postup od abstraktního ke konkrétnímu je ovšem pro žáka stejně obtížný jako postup od konkrétního k abstraktnímu, kterým žák procházel při osvojování vědomostí. Proto je nutné žáka v průběhu výuky, zejména ve fázi fixační, vyzbrojovat zobecněnými postupy a metodami, vhodnými pro řešení širokého okruhu problémů. (J.Maňák, 1998, s. 26-32).

1.4 Problémoví žáci

Někdy se hledá souvislost problémových žáků s tvořivými žáky. Jak dalece je to pravda najdeme odpověď v knize Rozvoj aktivity, samostatnosti a tvořivosti žáků od J. Maňáka (1998, s. 83 – 84).

Někteří autoři tvrdí, že tvořiví žáci jsou neukáznění, individualističtí, sobečtí, nerespektují školní pravidla, chovají se nesociálně, protože nejsou ochotni pomáhat svým spolužákům. Vysvětlení se hledá v rodinách těchto žáků, protože výchova v nich je antiautoritativní, dětem se ponechává mnoho svobody, což se přenáší do školy.

Naše pozorování tvořivých žáků však skutečnost v našich podmínkách jednoznačně nepotvrzuje, takže zřejmě tvořivý žák nemusí nutně patřit k rušivým činitelům ve třídě. Naopak se ovšem potvrzuje vliv rodinného prostředí, ale to platí o každém žákovi. U dětí s vysokou úrovní tvořivosti bylo zjištěno, že jsou přitahovány problémy, které je zajímají, protože jim umožňují vlastní seberealizaci a samostatnou aktivitu.

Uvádí se, že tyto děti dávají přednost imaginativním hrám a uměleckým činnostem a odmítají skupinové hry. Projevují přání zvolit si většinou nějaké mimořádné povolání, tradiční profese jsou pro ně méně přitažlivé. V jejich zaměření se však může projevit vliv rodiny, jejichž postoje a hodnoty děti přejímají, proto vždy nemusí odrážet jejich tvořivé potence.

Kreativní žák kvůli svému chování a nápadům se často nachází v opozici k ostatním žákům ve třídě. Nejtvořivější žáci se snaží pracovat sami a samostatně, za což sklízejí od spolužáků kritiku, někdy jsou dokonce i napadáni nebo šikanováni. To ale neznamená, že je spolužáci odmítají kvůli jejich výkonům (hlavně v nižších třídách), protože je z hlediska tvořivosti ještě nevnímají, spíše registrují jejich rozdíly v chování.

Ve vyšších třídách si však již spolužáci kvality tvořivých žáků uvědomují. Celkem však nejsou k dispozici přesvědčivé údaje, že tvořiví žáci se z třídního kolektivu vydělují a izolují.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

2 ZJIŠTĚNÍ SKUTEČNÉHO STAVU A ÚROVNĚ PRÁCE UČITELE ODBORNÝCH PŘEDMĚTŮ NA SPŠ UHERSKÝ BROD

Zjištění skutečného stavu a úrovně práce učitele odborných předmětů budu provádět na základě hospitační činnosti. Hospitační činnost bude hlavně zaměřena na odborné předměty strojírenská technologie, technologie a odborný výcvik.

Kvalitu výuky jsem posuzoval formou hospitace a to monitorováním vybraných pedagogických jevů, které jsem hodnotil bodově (0-3 body) podle úrovně realizace výuky. Hospitace jsem provedl u 8 učitelů v odborných předmětech strojírenská technologie, technologie a odborný výcvik v I. – IV. ročníku.

Hospitace byly provedeny:

- U žáků SOU

  Zde bylo provedeno celkem 5 hospitací, kde bylo sledováno celkem 75 žáků ve třech třídách (I., II. a III. ročník). Každá třída je složena ze tří oborů a to zámečník, nástrojař a klempíř pro strojírenskou výrobu.

- U žáků SPŠ

  Zde byly provedeny celkem 4 hospitace, kde bylo sledováno celkem 120 žáků ve čtyřech třídách (I., II., III. a IV. ročník). Jedná se o čtyřleté maturitní obory strojírenství.

- U rekvalifikantů

  Zde byla provedena 1 hospitace, u 1 rekvalifikačního kurzu s 10 rekvalifikanty.

Pro vyhodnocení kvality výuky jednotlivých učitelů jsem použil záznam o hospitaci viz. příloha P I. Při jeho tvorbě jsem čerpal z literatury Hospitace v práci ředitele školy od RNDr. Pavel Faltýsek, Gymnázium, Brno, Táborská 185. Během hospitační činnosti jsem sledoval následující okruhy pedagogických jevů:

A. Hygienické podmínky výuky

- Jaká je kvalita prostředí z hlediska ovzduší, osvětlení, hluku, prašnosti, pořádku apod.? Upravuje učitel prostředí podle zdravotních dispozic žáků?
- Je rozmístění lavic vhodné z hlediska hygieny zraku (úhel pohledu na tabuli, vzdálenost prvních lavic od tabule apod.)? Je funkční vzhledem k záměrům učitele?
- Nebrání neúnosné hygienické podmínky žákům v podání adekvátního výkonu?
- Je prostředí učebny příjemné, vzhledné, motivující? Jak na prostředí dbá učitel a jak žáci?
- Jsou v rozsazení žáků respektovány zdravotní indispozice jednotlivců? Je si učitel dispozic jednotlivců vědom? Jaké je držení těla žáků?
- Mohou žáci během hodiny realizovat své psychosomatické potřeby? Střídá se rytmus výuky, mohou se žáci protáhnout, projít, odejít na WC, napít se ..?

B. Osobnost učitele

- Působí učitel na žáky vlastním příkladem? Jaká je úroveň jeho vystupování a chování? Jaký je jeho osobní vzhled, oblečení, gesta, mimika, pohyb po třídě apod.? Věnuje pozornost projevům žáků?
- Jaký je styl práce učitele se žáky (autoritativní, demokratický ….)? Ovládá sebe i třídu? Jaký má kontakt se žáky, reaguje na jejich podněty, na atmosféru ve třídě?
- Jaký je vztah učitele k žákům (osobní, vřelý, lhostejný, chladný, nepřátelský…)?
- Má učitel k žákům individuální přístup? Má pedagogický takt?
- Je učitel pohotový, iniciativní a tvořivý?
- Je metodicky zdatný? Volí adekvátní metody, pomůcky, aktivizační metody? Užívá podnětné hodnocení (klasifikaci) žáků? Jsou žákům jeho požadavky a hodnocení srozumitelné?

- Jaký je jazykový projev učitele (spisovnost, srozumitelnost, hlasitost, bohatost projevu…..)? Jaký je jeho písemný projev (úhlednost, čitelnost, přehlednost….)?

C. Organizace práce ve vyučovací hodině

- Využívá učitel efektivně čas? Udrží tempo a pracovní atmosféru, kázeň a pozornost žáků? Zařazuje relaxační chvilky?
- Užívá domluvená pravidla, vytváří pracovní návyky?
- Zvládá účinně formální stránku vyučovací jednotky (vstup, pozdrav, záznamy v třídní knize, kontrolu připravenosti žáků ….)?
- Volí učitel vhodně typ vyučovací jednotky, člení ji smysluplně časově a systematicky? Jaká činnost žáků v hodině převažuje (naslouchali, psali, vyvozovali, odpovídali na otázky, řešili úkoly….)?
- Jaká byla převládající činnost učitele (přednášel, psal, organizoval, kontroloval….)? Je činnost žáků a učitele různorodá, není stereotypní, únavná?
- Jak reaguje učitel na spontánní reakce žáků? Využívá je, vyvolává, potlačuje?
- Navozuje učitel samostatnou prací, diferencuje obtížnost dle úrovně žáků?
- Jaké otázky učitel klade (ano – ne, úzké, široké, problémové….)? Navozují tyto otázky dostatečně na různorodou činnost žáků, navozují i prožitky, vyvolávají hodnotící soudy?

D. Pomůcky

- Užívá učitel vhodné učebnice? Vede žáky k práci s odbornými informacemi (knihy, časopisy, databáze….)?
- Užívá učitel pomůcky? V jakém jsou stavu, jaká je jejich technologická úroveň (moderní, zastaralé….)?
- Jsou užívané pomůcky názorné? Jsou užívány v souladu s učením, anebo jinak (mapa či obrázek ukazovaný od tabule celé třídě)?

- Nečiní učiteli obsluha pomůcek potíže? Je užití pomůcek efektivní (pětiminutové promítání za cenu deseti minut chystání a pěti minut uklízení učebny pro projekci)?
- Jsou žáci zvyklí na používání pomůcek? Je pomůcek dostatek pro všechny žáky, nebo s nimi pracuje jen jeden žák a ostatní pouze přihlížejí?

E. Motivace a stimulace žáků

- Jaký typ motivace v hodině převládá (verbální, vizuální, funkční….)? Vztahuje učitel látku k reálným potřebám žáků, motivuje je praxí?
- Navazuje současná práce na zkušenosti žáků, na předchozí látku?
- Formuluje učitel žákům cíle vyučovací hodiny (tématického celku)?
- Jakým způsobem udržuje učitel zájem a pozornost žáků (podněty, příkazy, úkoly, otázky, problémy….)? Střídá se rytmus práce, není činnost monotónní?
- Prolíná motivace celou vyučovací hodinou nebo se omezuje jen na její počátek?
- Jak motivuje učitel žáky k domácí přípravě?

F. Obsah vyučovací hodiny

- Je učivo v souladu se současným stavem poznání? Interpretuje ho učitel správně nebo se dopouští nepřesností, chyb či hrubých zjednodušení?
- Je obsah učiva v souladu se standardem vzdělání, osnovami a tématickým plánem? Odpovídá věkovým zvláštnostem a zkušenostem žáků? Dochází u žáků k propojení na linii teorie – praxe?
- Je obsah učiva vhodně strukturován? Jak se projevuje odlišení základního a doplňujícího učiva v práci učitele a žáků (ve výkladu, procvičování, zkoušení apod.)?
- Využívá učitel mezipředmětové vztahy, aktuální společenské dění a vazby k regionu?

G. Kontrola a hodnocení

- Učitel si ověřuje průběžně účinnost své práce?
- Hodnotící soudy žákům jsou srozumitelné a přijatelné?
- Vede žáky k sebehodnocení?
- Učitel hodnotí v závěru úroveň práce, dosažené výsledky?

V měsíci únoru a březnu jsem provedl u osmi učitelů odborných předmětů hospitace. Tyto hospitace byly provedeny v předmětech strojírenská technologie, technologie a odborný výcvik. Celkem jsem provedl deset hospitací. Výsledek hospitací jsem zaznamenal do záznamu o hospitacích č. 1 – 10 (záznamy o hospitacích nejsou uvedeny v této práci). V těchto záznamech o hospitacích jsem k jednotlivým okruhům pedagogických jevů A, B, C, D, E, F a G přiřazoval jednotlivé úrovně realizace výuky od 0 – 1 –2 – 3 bodů. Tyto hospitace jsem rozdělil do následujících skupin žáků.

2.1 Ve vztahu k žákům SOU

Tabulka č. 1 - Vyhodnocovací tabulka hospitací na SOU

Celkové body za okruhy jevů / Okruhy ped. jevů	Hospitace č.1	Hospitace č.2	Hospitace č.3	Hospitace č.4	Hospitace č.5	Průměrný počet bodů na 1 hospitaci	Počet sledovaných ped. jevů v okruhu	Body úrovně realizace výuky
A	8	8	9	7	9	8,2	4	**2,1**
B	8	11	8	6	14	9,4	6	**1,6**
C	5	2	2	2	4	3	2	**1,5**
D	8	2	5	6	11	6,4	4	**1,6**
E	1	2	3	3	3	2,4	1	**2,4**
F	6	4	4	6	6	5,2	3	**1,7**
G	5	8	8	5	4	6	4	**1,5**

Vyhodnocovací tabulku hospitací na SOU jsem znázornil v následujícím grafu, kde na vodorovné ose jsou vyznačeny okruhy pedagogických jevů A, B, C, D, E, F a G a na svislé ose jsou vyznačeny body úrovně realizace výuky v rozsahu 0-3 body.

GRAF ÚROVNĚ REALIZACE VÝUKY NA SOU

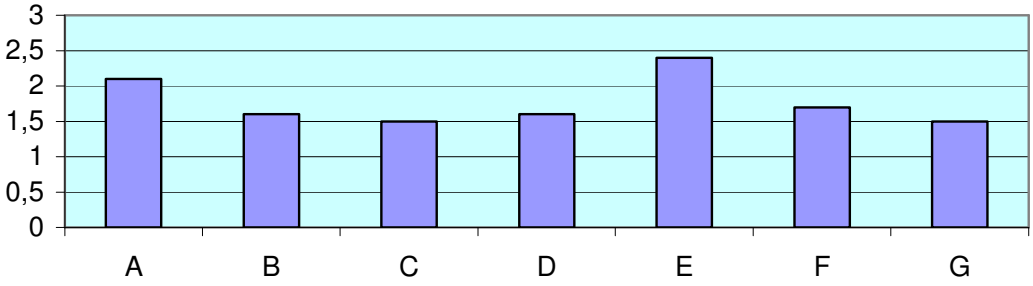

V tabulce č. 1 jsou body úrovně realizace výuky vypočteny podle následujícího vzorce:

$$\textbf{Body úrovně realizace výuky} = \frac{\textbf{Průměrný počet bodů na 1 hospitaci}}{\textbf{Počet sledovaných ped. jevů v okruhu}}$$

Podle bodů úrovně realizace výuky uvedených v tabulce č. 1 a podle následujících kritérií:

- Výuka zcela nevyhovující = 0 bodů
- Výuka se závažnými závadami = 1 bod
- Výuka s drobnými závadami = 2 body
- Výuka bez závad = 3 body

Sestavil jsem okruhy pedagogických jevů v rozsahu od zcela nevyhovujících (0 bodů) až po pedagogické okruhy bez závad (3 body) následovně:.

1,5 - 1,5 - 1,6 - 1,6 - 1,7 - 2,1 - 2,4

G – C – D – B – F – A – E

Nejhůře byl vyhodnocen pedagogický okruh jevů G (kontrola a hodnocení) a nejlépe pedagogický okruh jevů E (motivace a stimulace žáků).

Z výše uvedené tabulky, kde jsou hospitace č. 1 – 5 zaměřeny na třídy se žáky tříletých učebních oborů je nejhůře postaven pedagogický okruh G (kontrola a hodnocení). Je to dáno tím, že učitelé málo ověřují průběžně účinnost své výuky, málo hodnotí úroveň výuky a dosažené výsledky žáků a žáky vedou málo k sebehodnocení. V protikladu zase dobře učitelé u těchto žáků tříletých oborů navazují na zkušenosti žáků na předchozí látku, která je hodnocena v okruhu pedagogických jevů E (motivace a stimulace žáků).

2.2 Ve vztahu k žákům SPŠ

Tabulka č. 2 - Vyhodnocovací tabulka hospitací na SPŠ

Celkové body za okruhy jevů / Okruhy ped. jevů	Hospitace č.6	Hospitace č.7	Hospitace č.8	Hospitace č.9	Průměrný počet bodů na 1 hospitaci	Počet sledovaných ped. jevů v okruhu	Body úrovně realizace výuky
A	9	8	9	9	8,8	4	**2,2**
B	15	5	12	11	10,8	6	**1,8**
C	5	5	5	4	4,8	2	**2,4**
D	8	4	4	4	5	4	**1,3**
E	3	2	2	1	2	1	**2**
F	5	4	5	4	4,5	3	**1,5**
G	9	5	8	6	7	4	**1,8**

Vyhodnocovací tabulku hospitací na SPŠ jsem znázornil v následujícím grafu, kde na vodorovné ose jsou vyznačeny okruhy pedagogických jevů A, B, C, D, E, F a G a na svislé ose jsou vyznačeny body úrovně realizace výuky v rozsahu 0-3 body.

GRAF ÚROVNĚ REALIZACE VÝUKY NA SPŠ

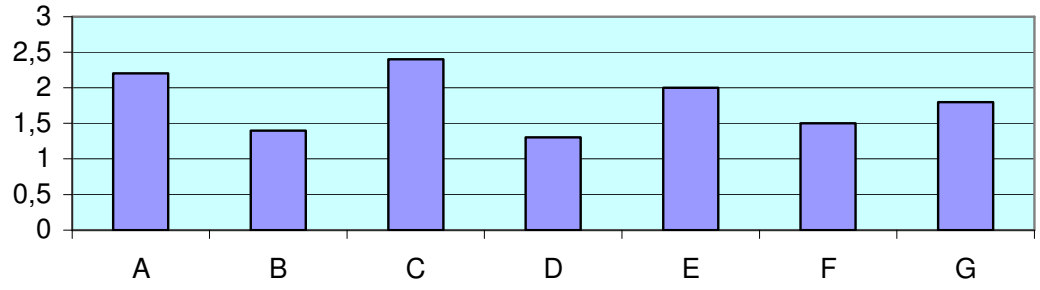

V tabulce č. 2 jsou body úrovně realizace výuky vypočteny podle následujícího vzorce:

$$\text{Body úrovně realizace výuky} = \frac{\text{Průměrný počet bodů na 1 hospitaci}}{\text{Počet sledovaných ped. jevů v okruhu}}$$

Podle bodů úrovně realizace výuky uvedených v tabulce č. 2 a podle následujících kritérií:

- Výuka zcela nevyhovující = 0 bodů
- Výuka se závažnými závadami = 1 bod
- Výuka s drobnými závadami = 2 body
- Výuka bez závad = 3 body

Sestavil jsem okruhy pedagogických jevů v rozsahu od zcela nevyhovujících (0 bodů) až po pedagogické okruhy bez závad (3 body) následovně:

1,3 - 1,4 - 1,5 - 1,8 - 2 - 2,2 - 2,4

D – B – F – G – E – A – C

Nejhůře byl vyhodnocen pedagogický okruh jevů D (pomůcky) a nejlépe pedagogický okruh jevů C (organizace práce ve vyučovací hodině).

Z výše uvedené tabulky, kde jsou hospitace č. 6 – 9 zaměřeny na třídy se žáky čtyřletých maturitních oborů je nejhůře postaven pedagogický okruh D (pomůcky). U těchto oborů je velký nedostatek názorných pomůcek, zejména jejich technologická úroveň. Pomůcky jsou velmi jednoduché a málo názorné. Zároveň těchto pomůcek není dostatek pro všechny žáky. V protikladu učitelé velmi dobře zvládají organizaci práce ve vyučovací hodině. Je to dáno tím, že mají dostatek pedagogických zkušeností a jsou odborníky ve svém oboru.

2.3 Ve vztahu k rekvalifikantům

Tabulka č. 3 - Vyhodnocovací tabulka hospitací rekvalifikantů

Celkové body za okruhy jevů / Okruhy ped. jevů	Hospitace č.10	Průměrný počet bodů na 1 hospitaci	Počet sledovaných ped. jevů v okruhu	Body úrovně realizace výuky
A	8	8	4	**2**
B	12	12	6	**2**
C	2	2	2	**1**
D	0	0	4	**0**
E	1	1	1	**1**
F	4	4	3	**1,3**
G	6	6	4	**1,5**

Vyhodnocovací tabulku hospitací rekvalifikantů jsem znázornil v následujícím grafu, kde na vodorovné ose jsou vyznačeny okruhy pedagogických jevů A, B, C, D, E, F a G a na svislé ose jsou vyznačeny body úrovně realizace výuky v rozsahu 0 - 3 body.

GRAF ÚROVNĚ REALIZACE VÝUKY REKVALIFIKANTŮ

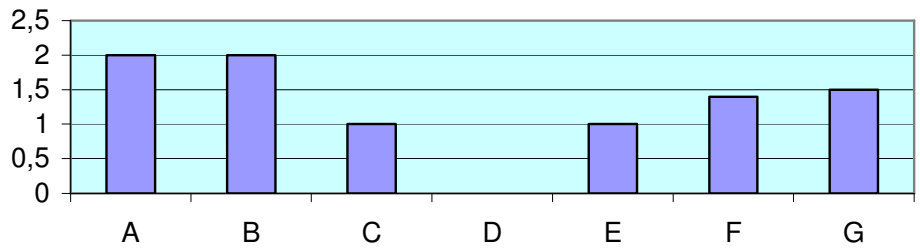

V tabulce č. 3 jsou body úrovně realizace výuky vypočteny podle následujícího vzorce:

$$\textbf{Body úrovně realizace výuky} = \frac{\textbf{Průměrný počet bodů na 1 hospitaci}}{\textbf{Počet sledovaných ped. jevů v okruhu}}$$

Podle bodů úrovně realizace výuky uvedených v tabulce č. 3 a podle následujících kritérií:

- Výuka zcela nevyhovující = 0 bodů
- Výuka se závažnými závadami = 1 bod
- Výuka s drobnými závadami = 2 body
- Výuka bez závad = 3 body

Sestavil jsem okruhy pedagogických jevů v rozsahu od zcela nevyhovujících (0 bodů) až po pedagogické okruhy bez závad (3 body) následovně:

0 - 1 - 1 - 1,4 - 1,5 - 2 - 2

D – C – E – F – G – A – B

Nejhůře byl vyhodnocen pedagogický okruh jevů D (pomůcky) a nejlépe pedagogický okruh jevů B (osobnost učitele).

Stav u kurzu rekvalifikantů v pedagogickém okruhu D (pomůcky) je téměř alarmující. Zde nejsou pomůcky využívány vůbec. Nedá se ale plošně říci, že takto výuka probíhá ve všech kurzech, poněvadž v kurzu rekvalifikantů byla provedena pouze jen jedna hospitace č. 10. Velmi dobře se ale uplatnila osobnost učitele. Je to dáno tím, že vyučovací hodinu vedl zkušený pedagog s dlouholetými praktickými zkušenostmi.

3 ZAVEDENÍ NOVÝCH METOD PRÁCE UČITELE ODBORNÝCH PŘEDMĚTŮ NA SPŠ UHERSKÝ BROD

V inovaci stávajících výukových metod v práci učitelů odborných předmětů na SPŠ Uherský Brod jsem vycházel z „Komplexní klasifikace základních metod výuky“ uvedených v knize Nárys didaktiky autora J. Maňáka (2003, s. 34-35).

A. Metody z hlediska pramene poznání a typu poznatků – aspekt didaktický

I. Metody slovní

1. monologické metody (např. vysvětlování, přednáška apod.)
2. dialogické metody (např. rozhovor, diskuse, dramatizace)
3. metody písemných prací (např. písemná cvičení, kompozice)
4. metody práce s učebnicí, knihou

II. Metody názorně demonstrační

1. pozorování předmětů a jevů
2. předvádění (předmětů, modelů, pokusů, činností)
3. demonstrace obrazu statických
4. projekce statická a dynamická

III. Metody praktické

1. nácvik pohybových a pracovních dovedností
2. žákovské laborování
3. pracovní činnosti (v dílnách, na pozemku)
4. grafické a výtvarné činnosti

B. Metody z hlediska aktivity a samostatnosti žáků – aspekt psychologický

I. Metody sdělovací

II. Metody samostatné práce žáků

III. Metody badatelské, výzkumné

C. Struktura metod z hlediska myšlenkových operací – aspekt logický

I. Postup srovnávací

II. Postup induktivní

III. Postup deduktivní

IV. Postup analyticko-syntetický

D.Varianty metod z hlediska fází výchovně vzdělávacího procesu – aspekt procesuální

I. Metody motivační

II. Metody expoziční

III. Metody fixační

IV. Metody diagnostické

V. Metody aplikační

E. Varianty metod z hlediska výukových forem a prostředků – aspekt organizační

I. Kombinace metod s vyučovacími formami

II. Kombinace metod s vyučovacími pomůckami

Z těchto základních metod výuky s přihlédnutím k pedagogickým jevům, které byly vyhodnoceny předcházejícími hospitacemi jsem vybral a navrhl předmětové komisi tyto nové metody výuky:

Metody slovní

- Vysvětlování
- Diskuse

Metody názorně demonstrační

- Video
- Interaktivní tabule

Metody praktické

- Procvičování pod dohledem učitele

Vysvětlování

Vysvětlování chápe G. Petty (1996, s. 120-132) jako schopnost učitele zpřístupnit vzdělávací obsah (učivo) žákovi. Podle Pettyho by dobré vysvětlování mělo obsahovat jen informace pro jasný a logicky uspořádaný popis vysvětlované skutečnosti a mělo by stavět výhradně na znalostech, které žák již má. Učivo by měl učitel předkládat žákovi přesvědčivě a trpělivě. Vysvětlování učiva se obecně pokládá za umění v němž se učitel sám zdokonaluje celoživotně.

Při užití techniky vysvětlování je nutné:

- Vycházet z žákových dosavadních znalostí a zkušeností.
- Zjednodušovat obsah v tom smyslu, že je potřeba vynechat všechny informace nepodstatné. Učitel si musí být vědom, že pro žákovo úspěšné naučení obsahu jsou důležitá podstatná fakta, což v daném případě není chápáno jako zjednodušování nebo dokonce zkreslování skutečnosti.
- Držet se podstaty věci a vysvětlovat učivo srozumitelným jazykem. Je přitom důležité, aby si učitel vždy nejdůležitější obsah sděleného připravil např. jako tezi (Petty užívá termín „klíčová věta“).

Učitel by měl mít zároveň na zřeteli instrumenty, které podporují působení jeho osobnosti (učitele) na žáka. V současnosti jsou velmi ceněny tyto osobní aktivity učitele:

- Způsob vyjadřování.
- Gestikulace (i další způsoby chování).

- Ponechání žákovi jistého času vstřebávání informací, které Petty označuje jako: „Orámování věty klidem“.
- Věnovat se opakování učiva přiměřeně jeho závažnosti.
- Vést žáka k vytváření pojmových map, což velmi přispívá k žákovu kvalitnímu učení a vyhovuje tak řadě didaktických principů.
- Umění klást otázky. Kladení otázek je vynikající cestou, jak dovést žáky k pochopení a zároveň důležitou metodou zjišťování, čemu se žáci naučili.

Z mého pohledu je umění vysvětlování jednou z největších dovedností učitele. Pochopení látky vždy nezáleží jen na žákovi, ale i taky na vysvětlování učitele. Učitel by se neměl spokojit jen s tím, že látce rozumí pár žáků třídy, ale měl by trpělivě vysvětlit látku i ostatním žákům. Hlavně u odborných předmětů se podstata dá pochopit jen ve škole – tím, že učitel ji neustále vysvětluje. Nedá se pochopit například učením se látky nazpaměť.

Diskuse

Diskuse je forma rozhovoru, při kterém jde o rozbor určité problematiky, říká Bratská (1992, s. 81). Nepostradatelným znakem diskuse je partnerský vztah. Hlavními aktéry jsou žáci. Při volně plynoucí konverzaci mají žáci možnost vyjádřit své myšlenky a názory a vyslechnout, co říkají ostatní ze skupiny. Někteří učitelé užívají krátké spontánní diskuse jako přirozené rozšíření techniky kladení otázek.

Diskuse jsou obecně považovány za přínosné jestliže se vyučující potřebuje seznámit s názory a zkušenostmi žáků nebo pokud jsou tyto názory a zkušenosti cenné a zajímavé pro ostatní.

Příklad

Žáci studující na SOU mají zpravidla jeden týden teorie a jeden týden odborný výcvik. Je dobré formou volné diskuse se žáky ve vyučovací hodině zjistit, jak jsou daleko s učebním plánem v odborném výcviku, co procvičovali naposledy, co je zaujalo, jak dodržovali bezpečnost práce, jakou úroveň znalostí mají u konkrétních témat apod.

Video

Řada firem, které propagují své výrobky ve strojírenství má mnoho materiálů zpracovaných na videu. Je dobré tyto firmy kontaktovat, získat a využít jejich materiály k výuce. Samozřejmostí v dnešní výuce je mít k dispozici učebnu s videem.

S videem mohou být tyto zkušenosti:

Žáci pokládají televizi za zdroj zábavy. Nepředpokládá se však, že to automaticky znamená, že budou zaujatě sledovat pořad, který je začleněný do výuky. Žáci mohou být dokonce zvyklí při televizi psát domácí úkoly, povídat si. Dá pak mnoho práce přimět žáky, aby video sledovali a učili se z něho.

Je třeba video občas zastavit, aby učitel si mohl se žáky pohovořit o tom, co právě viděli; pokud se jedná o zvláště důležitou pasáž, přetočit kazetu zpět na začátek této pasáže a pustit žákům znovu. Některé videopřístroje umožňují sledovat nehybný obraz – můžou se tak žákům ukazovat podstatné detaily. Než určitý přístroj použijeme, je dobré se seznámit s funkcemi, které nabízí. (Pokud chcete třídu zatemnit, budete muset umět přístroj ovládat i potmě). Než se žákům video pustí, je dobré se s nahrávkou seznámit a rozmyslet si, co se z ní mají žáci naučit.

Když se žáci vyzvou, aby se snažili při sledování videa objevit konkrétní informace, výrazně se tím zvýší jejich pozornost. Je dobré nepropadat pocitu, že se musí pustit celý pořad - v mnoha případech bývá lepší žákům předložit jen vybrané části. Je dobré se vyhnout tendenci předávat videu otěže výuky.

Další doporučení se týkají zajištění dobrého chodu videa:

- Je dobré zkontrolovat, zda je vše v pořádku. Zda je přístroj zapojen a zda je na obrazovce vybrán správný televizní kanál.
- Je dobré ověřit si, zda všichni žáci na obrazovku dobře vidí a zda je správně nastavena hlasitost.
- Při přetáčení videa lze použít počítadlo. Předem podle něho zjistíte, kde se na kazetě nachází pasáže, které je potřeba žákům ukázat a čísla je dobré zapsat. Kazeta musí být přetočena na začátek první pasáže, s níž budete chtít žáky seznámit. (Varování: Počitadla nejsou všude stejně přesná, např. začátek konkrétní pasáže nemusíte najít na školním videu pod stejným číslem jako na svém videu doma).
- Je dobré si přečíst všechny poznámky, které k videokazetě patří.

Během sledování videa s žáky:

- Bývá vhodné ztlumit světlo.
- Snažte se dát najevo, že vás program zajímá, i když se na něj díváte už posté; pokud vypadáte znuděně anebo odejdete, neočekávejte, že pořad žáky zaujme.
- Kontrolujte, zda se žáci dívají.
- Nezapomeňte video zastavovat a přetáčet nazpět, abyste upozorňovali na konkrétní jevy sledovaného pořadu.

(Petty, 1996, s. 288-289)

Interaktivní tabule

Interaktivní tabule je vlastně velká obrazovka počítače. Všechny programy, které jsou v počítači, mohou být zobrazeny na interaktivní tabuli. To znamená, že pomocí SMART Boardu ukážete snadno žákům prezentaci v PowerPointu, práci s MS Word, MS Excel, AutoCAD a jakýmikoli dalšími programy, využijete výukových CD – ROMů, internetu i nejrůznějších souborů obrázků, fotografií, grafů, nebo vzdělávacích videí.

SMART Board reaguje na dotyk! Prst učitele na ní funguje jako myš. Jednoduše pouhým dotykem na povrchu tabule lze počítačové aplikace ovládat a psát ručně poznámky, podtrhávat a zvýrazňovat jednotlivé části výkladu, které je možno uložit či přímo vytisknout. Někteří učitelé dávají přednost popisovači, zvolí požadovanou barvu, kreslí a píší.

Spolu s interaktivní tabulí SMART Board i software SMART Notebook obsahující širokou škálu užitečných funkcí, obrázků a flashových výukových animací, které mohou být během hodin bohatě využívány. Interaktivní tabule má obrovský potenciál pro zkvalitnění výuky.

Tento potenciál se týká hlavně tří základních oblastí vyučování: **prezentace a demonstrace učiva** (pomáhá učiteli prezentovat učivo živě a zajímavě prostřednictvím mnoha pomůcek), **motivace žáků** (zvyšuje zájem žáků o učivo) a **organizace hodin** (přispívá k přehlednějšímu strukturování a lepší organizaci hodin).

K tomu abychom mohli interaktivní tabuli využít musíme si vyučovací hodinu náležitě připravit. K tomu nám poslouží různé prezentace firem, firemní školení apod.,

které ale musíme oslovit. Dále můžeme využít, jak již bylo řečeno internet a různé fotografie zhotovení například přímo ve školních dílnách. (Výše uvedené informace k metodice práce s interaktivní tabulí jsem čerpal z Učitelských novin č. 39-40, ročník 108, s. 16).

Procvičování pod dohledem učitele

Tato část je určena převážně pro učitele předmětu praxe a navazuje na teoretickou výuku. Jestliže má být procvičování efektivní, je třeba se na to předem náležitě připravit :

- Uvést žáky do problematiky práce, kterou budou vykonávat. Musí přesně vědět, „jak na to“ (ovládat „ukázku po teoretické stránce"). Rovněž je nutné, aby věděli, proč budou práci provádět zadaným způsobem.
- Správně zvolit stupeň obtížnosti určité činnosti. Tento požadavek může znamenat různé činnosti pro různé žáky (anebo očekávání různých výkonů žáků) - např. další náročnější činnost pro žáky, kteří budou s prací brzy hotovi.
- Žáci by měli mít prostor pro dotazy.
- Složitější úkoly je vhodné rozepsat a v písemné formě je žákům poskytnout.

Procvičování probíhá, jakmile jste zajistili, že všichni vypracovávají úkol(y) podle správného postupu, úlohou je být neustále k dispozici a pokračovat v kontrolování. Je též nutné usměrňovat pracovní tempo všech žáků. Jestliže se nejedná o skutečně krátkou činnost, bývá moudré čas od čas překontrolovat práci každého žáka. Kromě toho, že kontrolování umožňuje zběžnou opravu chyb a posouzení pracovního tempa, poskytuje také žákům pozitivní zpětnou vazbu, čímž jim dodává motivaci a důvěru ve vlastní schopnosti.

Pokud podáváme kritiku pozitivně a dostatečně často chválíme, bude žáky naše pozornost těšit a motivovat. Nikdy nezesměšňujte žákovu práci. Ať už udělá jakkoli ostudnou či strašlivou chybu, je dobré nedávat najevo překvapení a rozhodně se nesmát, protože jinak žáky odradíme od toho, aby se na nás v nesnázích obraceli. Ze stejného důvodu je dobré nedovolit, aby někdo zesměšňoval práci spolužáka.

Všichni děláme chyby - sotva bychom se bez nich něčemu naučili. Ze všech vlastností učitelů si žáci cení nejvíce právě trpělivosti. Známkování práce se provádí v přítomnosti žáka a pokud je to možné je dobré jej za něco pochválit. Žáky těší

oznámkování práce a stejně tak i vaše osobní pozornost. Je to má osobní zkušenost i zkušenost a doporučení pro práci učitele od celé řady autorů (mezi nimi Fontana, 2003 a Gavora, 1999).

Tyto nové metody výuky byly zavedeny do vyučovacích hodin. Zpětné ověření účinnosti těchto pěti metod jsem provedl krátkými hospitacemi ve vyučovacích hodinách. Tyto hospitace byly zaměřeny jen na danou metodu. Vyhodnocení jsem zaznamenal do tabulek podle jednotlivých skupin žáků.

.

3.1 Ve vztahu k žákům SOU

Tabulka č. 4 – Používání interaktivní tabule

POUŽÍVÁNÍ INTERAKTIVNÍ TABULE			
	Učitel č. 3 Třída KS1 Předmět TE	**Učitel č. 4 Třída KS2 Předmět TE**	**Učitel č. 5 Třída KS3 Předmět TE**
Jak často je používána ve vyuč.hod. int.tabule?	2	1	1
Používá učitel malé tiskací písmena?	3	2	2
Stál učitel před tabulí?	3	3	3
Mluvil učitel k žákům čelem k tabuli?	3	3	2
Používal učitel inter. tabuli na dotyk?	2	1	1
Přednášel text uvedený na int.tab. příliš rychle?	2	1	1
Ujížděli řádky při psaní dolů?	3	2	2
Psal učitel ručně na inter. tabuli poznámky?	2	0	0
Celkem bodů při hospitaci	**20**	**13**	**12**
Body úrovně realizace výuky	**2,5**	**1,6**	**1,5**
Průměr bodů úrovně realizace výuky	**1,9**		

Počet bodů úrovně realizace výuky

0 – výuka zcela nevyhovující

1 – výuka se závažnými závadami

2 – výuka s drobnými závadami

3 – výuka bez závad

Tabulka č. 5 – Procvičování pod dohledem učitele

PROCVIČOVÁNÍ POD DOHLEDEM UČITELE		
	Učitel č. 1 **Třída KS1** **Předmět OV**	**Učitel č. 2** **Třída KS2** **Předmět OV**
Převládají ve výuce zastaralé technologie?	3	2
Mají žáci teoretické znalosti k danému tématu?	3	3
Navazuje obtížnost procvičování na předcházející látku?	3	3
Žáci mají prostor pro dotazy?	2	1
Mají všichni žáci stejné pracovní tempo?	2	2
Zesměšňoval učitel žákovu práci?	3	3
Známkuje učitel práci v přítomnosti žáka?	3	2
Kontroloval často učitel pracovní tempo?	3	2
Celkem bodů při hospitaci	**22**	**18**
Body úrovně realizace výuky	**2,8**	**2,3**
Průměr bodů úrovně realizace výuky	**2,6**	

Počet bodů úrovně realizace výuky

0 – výuka zcela nevyhovující

1 – výuka se závažnými závadami

2 – výuka s drobnými závadami

3 – výuka bez závad

3.2 Ve vztahu k žákům SPŠ

Tabulka č. 6 - Vysvětlování

VYSVĚTLOVÁNÍ		
	Učitel č. 6 **Třída S1** **Předmět STT**	**Učitel č. 7** **Třída S3** **Předmět STT**
Vysvětluje učitel trpělivě obtížnější látku?	3	2
Při vysvětlování vychází z žákových dosavadních znalostí a zkušeností?	3	3
Zjednodušoval učitel během vysvětlování látku?	2	3
Učitel předával látku srozumitelným příkladem?	2	2
Napsal učitel klíčovou větu na tabuli?	0	0
Učitel kladl otázky k zjištění pochopení tématu?	3	2
Celkem bodů při hospitaci	**13**	**12**
Body úrovně realizace výuky	**2,2**	**2**
Průměr bodů úrovně realizace výuky	**2,1**	

Počet bodů úrovně realizace výuky

0 – výuka zcela nevyhovující

1 – výuka se závažnými závadami

2 – výuka s drobnými závadami

3 – výuka bez závad

Tabulka č. 7 – Video

VIDEO		
	Učitel č. 6 **Třída S2** **Předmět STT**	**Učitel č. 7** **Třída S4** **Předmět STT**
Učitel občas zastavoval video k pochopení tématu?	3	2
Učitel ukazoval žákům podstatné detaily?	1	1
Uměl učitel ovládat video i při zatemnění?	2	1
Viděli všichni žáci dobře na obrazovku?	3	3
Měl učitel zájem o výuku?	3	2
Kontroloval učitel žáky zda se dívali na video?	3	3
Bylo video zapnuto příliš dlouho?	1	0
Celkem bodů při hospitaci	**16**	**12**
Body úrovně realizace výuky	**2,3**	**1,7**
Průměr bodů úrovně realizace výuky	**2**	

Počet bodů úrovně realizace výuky

0 – výuka zcela nevyhovující

1 – výuka se závažnými závadami

2 – výuka s drobnými závadami

3 – výuka bez závad

3.3 Ve vztahu k rekvalifikantům

Tabulka č. 8 - Diskuse

DISKUSE	
	Učitel č. 8 **Třída - Rekvalifikační kurz** **Předmět STT**
Diskutovali rekvalifikanti při výuce?	1
Byla diskuse k probíranému tématu?	3
Byla diskuse zajímavá, poutavá a aktivní?	2
Vedla diskuse k vzájemnému poznání rekvalifikantů?	0
Byla diskuse plánovaná?	3
Byla diskuse řízená?	2
Celkem bodů při hospitaci	**11**
Body úrovně realizace výuky	**1,8**
Průměr bodů úrovně realizace výuky	**1,8**

Počet bodů úrovně realizace výuky

0 – výuka zcela nevyhovující

1 – výuka se závažnými závadami

2 – výuka s drobnými závadami

3 – výuka bez závad

Vysvětlení k tabulkám č. 4, 5, 6, 7 a 8.

V tabulce jsou uvedeny sledované pedagogické jevy, které jsou význačné pro danou metodu. K těmto pedagogickým jevům jsou přiděleny body úrovně realizace výuky vysledované pozorováním při hospitaci u daného učitele ve třídě a v daném předmětu.

Body úrovně realizace výuky jsem stanovil výpočtem podle vzorce:

$$\text{Body úrovně realizace výuky} = \frac{\text{Celkem bodů při hospitaci}}{\text{Počet sledovaných pedagogických jevů u dané metody}}$$

V tabulce č. 4, 5, 6, 7 a 8 je dále vypočítán průměr bodů úrovně realizace výuky pro danou metodu z jednotlivých bodů úrovní realizace výuky. Tyto průměrné body úrovně realizace výuky jsem vložil do tabulky č. 9.

Tabulka č. 9 – Porovnání a zhodnocení nově navržených metod výuky

METODA VÝUKY	Průměr bodů úrovně realizace výuky
Používání interaktivní tabule	1,9
Procvičování pod dohledem učitele	2,6
Vysvětlování	2,1
Video	2
Diskuse	1,8
Průměr bodů úrovně realizace výuky všech nově navržených pěti metod.	**2,1**

Počet bodů úrovně realizace výuky

0 – výuka zcela nevyhovující

1 – výuka se závažnými závadami

2 – výuka s drobnými závadami

3 – výuka bez závad

Výpočtem jsem stanovil průměr bodů úrovně realizace výuky všech nově navržených pěti metod, který jsem zaznamenal do tabulky č. 9. Průměr těchto bodů je vyjádřen v absolutním čísle a je to hodnota **2,1 bodu**.

Do tabulky č. 10 jsem vložil body úrovně realizace výuky uvedené v tabulce č. 1, 2 a 3.

Tabulka č. 10 - Porovnání a zhodnocení stávajících okruhů pedagogických jevů

OKRUHY PEDAGOGICKÝCH JEVŮ	Body úrovně realizace výuky			Průměr bodů úrovně realizace výuky
	Tab.č.1 Vyhodnocovací tabulka hospitací na SOU	Tab.č.2 Vyhodnocovací tabulka hospitací na SPŠ	Tab.č.3 Vyhodnocovací tabulka hospitací rekvalifikantů	
A	2,1	2,2	2	**2,1**
B	1,6	1,8	2	**1,8**
C	1,5	2,4	1	**1,6**
D	1,6	1,3	0	**1**
E	2,4	2	1	**1,8**
F	1,7	1,5	1,3	**1,5**
G	1,5	1,8	1,5	**1,6**
Průměr bodů úrovně realizace výuky				**1,6**

Počet bodů úrovně realizace výuky
0 – výuka zcela nevyhovující
1 – výuka se závažnými závadami
2 – výuka s drobnými závadami
3 – výuka bez závad

V tabulce č. 10 je průměr bodů úrovně realizace výuky **1,6 bodu**, což je průměr bodů úrovně realizace výuky získaných z hospitací, které jsem provedl pro stanovení stávajících metod práce učitele odborných předmětů.

Diskuse k zjištěným skutečnostem

Pokud porovnáme absolutní hodnotu bodů úrovně realizace výuky uvedených v tabulce č. 9 a 10 konstatuji, že se realizace úrovně výuky zlepšila o **0,5 bodu.** Tento posun je dán zejména zavedením dosud málo používaných metod výuky.

ZÁVĚR

V předložené bakalářské práci jsem se snažil v předchozích kapitolách o konkrétní vyhodnocení úrovně výuky na SPŠ Uherský Brod před zavedením nových metod práce. Vyhodnocení jsem provedl na základě hospitací. Záznamy z hospitací jsou součástí dokumentace mé práce jako zástupce ředitele pro praktickou výuku. Úroveň práce učitelů odborných předmětů byla vyjádřena matematicky a to číslem 1,6 bodu (viz tabulka č. 10). Při hodnocení úrovně realizace výuky bylo použito následující stupnice:

0 – výuka zcela nevyhovující
1 – výuka se závažnými závadami
2 – výuka s drobnými závadami
3 – výuka bez závad

Výuka byla hodnocena mezi body 1 (výuka se závažnými závadami) a 2 (výuka s drobnými závadami). Tato úroveň výuky se vyhodnotila na předmětové komisi jako nevyhovující. Z uvedených důvodů jsem navrhl a komise schválila zavedení těchto nových pěti metod výuky: používání interaktivní tabule, procvičování pod dohledem učitele, vysvětlování, video a diskuse. Vyhodnocení inovativních metod výuky, bylo provedeno opět hospitacemi zaměřenými jen na danou metodu. Úroveň práce učitelů odborných předmětů byla vyjádřena opět matematicky a to číslem 2,1 bodu viz tabulka č. 9. Zlepšení bylo zaznamenáno o 0,5 bodu, což ve stupnici v hodnocení realizace výuky je to mezi body 2 (výuka s drobnými závadami) a 3 (výuka bez závad).

Příprava na začlenění navržených metod práce vyžaduje od učitelů i jisté časové zatížení (v dalším období se jim mnohonásobně vrátí), ale jsou i finanční zátěží pro školu. Abychom navržené nové metody mohli uplatnit v co možná největším měřítku, je získání finančních zdrojů závislé nejen na zřizovatelích, ale škola se musí snažit je získat jinými formami (například od sponzorů, využívání různých projektů jak v republikovém rozsahu, tak v rozsahu EU apod.).

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

[1] MAŇÁK, Josef. *Rozvoj aktivity, samostatnosti a tvořivosti* žáků. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1998, s. 72-81, s. 83-84, s. 115-119. ISBN 80-210-1880-1.

[2] MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. 3.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 26-32, s. 34-35. ISBN 80-210-3123-9.

[3] PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. 2.vyd. Praha: Portál, 2002, s. 120-132, s. 141-151, s. 165-173, s. 288-289. ISBN 80-7178-681-0.

[4] BRATSKÁ, Mária. *Metody aktívneho sociálneho učenia a ich aplikácia*. 1.vyd. Bratislava: Univerzita Komenského, 1992, s.81.

[5] FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi.Příručka pro učitele.* 3.vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-063-4.

[6] GAVORA, P. *Akí sú moji žiaci?Pedagogická diagnostika žiaka*. 1.vyd. Bratislava: Práca, 1999. ISBN 80-7094-335-1.

[7] MAŇÁK, J.- ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.

[8] FALTÝSEK, Pavel. *Hospitace v práci ředitele školy*. Gymnázium, Brno, Táborská 185.

[9] *Školní řád SPŠ Uherský Brod*.

[10] *Organizační řád SPŠ Uherský Brod*.

[11] *Učitelské noviny č. 39-40, ročník 108, s. 16*.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

KS1, KS2, KS3	Označení třídy složené z tříletých učebních oborů zámečník, nástrojař, klempíř pro strojírenskou výrobu I., II., III. ročník.
S1, S2, S3, S4	Označení třídy čtyřletého maturitního oboru strojírenství I., II., III., IV. ročník.
TE	Označení odborného předmětu technologie.
OV	Označení odborného předmětu odborný výcvik.
STT	Označení odborného předmětu strojírenská technologie.
UVS	Učebně výrobní skupina v odborném výcviku.
DE	Deník evidence odborného výcviku.

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Vyhodnocovací tabulka hospitací na SOU ……27

Tab. 2. Vyhodnocovací tabulka hospitací na SPŠ……... 29

Tab. 3. Vyhodnocovací tabulka hospitací rekvalifikantů ...…..…….. 31

Tab. 4. Používání interaktivní tabule.……..41

Tab. 5. Procvičování pod dohledem učitele…… 42

Tab. 6. Vysvětlování……43

Tab. 7. Video……... 44

Tab. 8. Diskuse…… 45

Tab. 9. Porovnání a zhodnocení nově navržených metod výuky…… 46

Tab.10. Porovnání a zhodnocení stávajících okruhů pedagogických jevů…….. 47

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I : ZÁZNAM O HOSPITACI

ZÁZNAM O HOSPITACI č.

Datum konání:	
Vyučující:	
Ročník:	
Obor:	
Hospitovaná UVS:	
Hospitaci provedl:	
Cíl hospitace:	
Celkové hodnocení hospitační činnosti	
Klady +	**Rezervy (?)**
Závěry (náměty, doporučení, opatření, úkoly, termíny apod.)	

Okruhy ped. jevů sledovaných během hospitační činnosti

A) Hygienické podmínky výuky	**Body**
Kvalita ovzduší, osvětlení, hluku, prašnosti, pořádku	0 – 1 – 2 – 3
Prostředí ve výuce je příjemné, vzhledné, motivující	0 – 1 – 2 – 3
Ve výuce jsou respektovány zdravotní indispozice jednotlivců, učitel si je dispozic jednotlivců vědom.	0 – 1 – 2 – 3
Rytmus výuky se střídá, mohou se žáci protáhnout, projít, odejít na WC, napít se.	0 – 1 – 2 –3

B) Osobnost učitele	
Učitel působí na žáky vlastním příkladem. Osobní vzhled učitele – oblečení, gesta, mimika, pohyb ve výuce. Věnuje pozornost projevům žáků.	0 – 1 – 2 –3
Ovládá sebe i třídu, reaguje na podněty žáků, na atmosféru ve výuce.	0 – 1 – 2 –3
Učitel má k žákům individuální přístup. Má pedagogický takt.	0 – 1 – 2 – 3
Učitel je pohotový, iniciativní a tvořivý.	0 – 1 – 2 – 3
Učitel užívá adekvátní metody, pomůcky, aktivizační metody, klasifikaci žáků. Žákům jsou požadavky a hodnocení srozumitelné.	0 – 1 – 2 – 3
Jazykový projev učitele je spisovný, srozumitelný, hlasitý. Písemný projev je úhledný, čitelný, přehledný.	0 – 1 – 2 – 3
C) Organizace práce ve vyučovací hodině	
Učitel užívá efektivně čas. Drží tempo a pracovní atmosféru, kázeň a pozornost žáků. Zařazuje relaxační chvilky.	0 – 1 – 2 – 3
Zvládá ve vyučovací jednotce – vstup, pozdrav, záznamy v DE a třídní knize, kontrolu připravenosti žáků.	0 – 1 – 2 – 3
D) Pomůcky	
Učitel užívá pomůcky. Stav pomůcek – jejich technologická úroveň.	0 – 1 – 2 – 3
Užívané pomůcky jsou názorné.	0 – 1 – 2 – 3
Užití pomůcek je efektivní.	0 – 1 – 2 – 3
Pomůcek je dostatek pro všechny žáky.	0 – 1 – 2 – 3
E) Motivace a stimulace žáků	
Současná práce navazuje na zkušenosti žáků, na předchozí látku	0 – 1 – 2 – 3
F) Obsah vyučovací hodiny	
Učitel se nedopouští nepřesností, chyb či hrubých zjednodušení.	0 – 1 – 2 – 3
Učivo je v souladu s tématickým plánem.	0 – 1 – 2 – 3
Učivo je předkládáno srozumitelně pomocí nákresů, schémat apod.	0 – 1 – 2 – 3
G) Kontrola a hodnocení	
Učitel si ověřuje průběžně účinnost své práce.	0 – 1 – 2 – 3
Hodnotící soudy žákům jsou srozumitelné a přijatelné.	0 – 1 – 2 – 3
Žáky vede k sebehodnocení.	0 – 1 – 2 – 3
Učitel hodnotí v závěru úroveň práce, dosažené výsledky.	0 – 1 – 2 – 3

Počet bodů úrovně realizace výuky

0 – výuka zcela nevyhovující

1 – výuka se závažnými závadami

2 – výuka s drobnými závadami

3 – výuka bez závad